

**JAG
VILL
VETA**

Information från Brottsoffermyndigheten

RÄTTEGÅNGEN – HUR BLIR DEN?

www.jagvillveta.se

14–17 ÅR

© Brottsoffermyndigheten, 2022
Illustration: Jenny Almén
Produktion: Matador kommunikation
Tryck: Ljungbergs tryckeri i Klippan AB

Vad är en rättegång?	6
Vägen till rättegången	7
Vilka måste komma till rättegången?	8
Vilka är med på rättegången?	9
Får vem som helst lyssna på rättegången?	11
Att vara rädd för den tilltalade	11
Ersättning	12
Stöd och hjälp under rättegången	14
Vittnesstöd	14
Stödperson	14
Målsägandebiträde	15
Särskild företrädare för barn	15
Vem sitter var i rättssalen?	16
Hur går rättegången till?	18
Rättegången börjar	19

Förhör med målsägande	20
Rättegången fortsätter	22
Sammanfattningar	25
Ersättning för kostnader under rättegången	25
Rättegången avslutas	26
Om domen meddelas direkt	26
Om domen meddelas vid ett senare tillfälle	27
Den skriftliga domen	27
Vad händer sedan?	28
Mer information?	29
Kort om Brottsoffermyndigheten	30

INNEHÅLL

Den som blir kallad till rättegång kan känna sig nervös och orolig – kanske är det första gången i en domstol. Då kan det kännas bättre att veta mer om vad som händer före, under och efter rättegången.

Den här broschyren handlar om hur en rättegång går till och ska vara ett stöd inför rättegången.

Broschyren beskriver de olika delarna som en rättegång består av och vilka förväntningar som finns på dem som är med under rättegången.

Mer information om hur en rättegång går till finns på Brottsoffermyndighetens webbplats **www.brottsofferguiden.se**. Där går det att titta på en film från en rättegång och höra personerna som medverkar under en rättegång berätta mer om sina uppdrag.

Att utsättas för brott kan vara en svår upplevelse. Mer information om vilket stöd som finns och vilka rättigheter barn har finns på **www.jagvillveta.se**.

VARFÖR FINNS DEN HÄR BROSCHYREN?

Tilltalad

Den som misstänks för att ha begått brottet kallas för tilltalad.

Domstolen prövar åtalet

I domstolen bestäms om den som misstänks för brottet ska dömas för det.

Huvudförhandling

Ett annat ord för rättegång.

VAD ÄR EN RÄTTEGÅNG?

En rättegång är ett sammanträde i en domstol där det bestäms om den som är misstänkt för ett brott ska dömas för brottet eller inte. Det kallas för att domstolen prövar åtalet. Om domarna kommer fram till att den tilltalade är skyldig till brottet bestämmer de också vilket straff som den tilltalade ska få.

I Sverige finns det tre olika nivåer av domstolar som dömer i brottmål, det vill säga tar upp misstänkta brott i en rättegång:

tingsrätten

hovrätten

Högsta domstolen

Den här broschyren handlar om rättegången i tingsrätten, den domstol som först tar upp ett brott. Det blir bara rättegång i hovrätten och Högsta domstolen om någon överklagar domen efter rättegången i tingsrätten.

En rättegång kallas också för huvudförhandling. De som är inblandade i målet, exempelvis vittnen och den som utsatts för brottet, kallas till domstolen för att berätta om den händelse som rättegången handlar om.

VÄGEN TILL RÄTTEGÅNGEN

Den som har blivit utsatt för brott (målsägande) eller blivit vittne till ett brott kan bli kallad till rättegång. Då skickas ett brev hem med en kallelse. I kallelsen står det att personen måste komma till rättegången. Alla som blir kallade till rättegången ska berätta för tingsrätten om brottet.

Innan rättegången har polisen gjort en utredning som kallas förundersökning. När det handlar om brott mot barn leds alltid förundersökningen av en åklagare. Under förundersökningen har polisen förhört den som är misstänkt. Oftast förhör polisen även andra personer som har information om brottet, exempelvis målsägande eller vittnen som har sett eller hört något.

När förundersökningen är klar ska åklagaren bestämma om den som är misstänkt för brottet ska åtalas eller inte. Om åklagaren tycker att det finns tillräckliga bevis för att domstolen ska kunna döma den som är misstänkt väcker åklagaren åtal. Det betyder att det blir en rättegång.

Målsägande

Den som har utsatts för brott kallas för målsägande vid rättegången.

Förundersökning

Polisens utredning om brottet.

Åtal

En begäran av åklagaren att domstolen ska döma en person för ett brott.

Åklagare

Ska bevisa att den tilltalade har begått brottet. Åklagaren beskriver brottet och presenterar bevis för domstolen.

Vilka måste komma till rättegången?

Den som har fått en kallelse måste komma till rättegången. Det är viktigt eftersom alla berättelser behövs för att tingsrätten ska kunna komma fram till ett beslut. Om någon blir sjuk eller inte kan komma av andra anledningar, måste personen ta kontakt med tingsrätten i god tid före rättegången. Tingsrätten bestämmer då om anledningen för att inte komma är godkänd eller inte.

Att inte komma till rättegången utan att meddela det kan betyda att personen måste betala pengar, så kallat vite. Hur mycket det kostar står i kallelsen. Det gäller också om tingsrätten inte godkänner en persons anledning till att inte komma. Den som inte kommer utan att meddela det kan bli hämtad till rättegången av polis.

Telefonnumret till tingsrätten står på kallelsen och finns på www.domstol.se.

Vilka är med på rättegången?

Under rättegången finns flera personer med i rummet. Det är oftast:

domare och nämndemän
protokollförare
åklagare
målsägande
tilltalad

Målsäganden får ibland stöd av ett målsägandebiträde och den tilltalade har ofta en försvarsadvokat till sin hjälp. Dessutom kan det finnas vittnen, sakkunniga och tolkar med under rättegången.

De som är målsägande och tilltalad i ett brottmål kallas för parterna i målet.

Domare och nämndemän dömer i brottmålen

Det är oftast fyra domare med vid rättegången:

en juristdomare som är ordförande och tre nämndemän. Ordföranden leder rättegången och håller ordning i rättssalen. Under rättegången lyssnar nämndemännen bara. De är sedan med och bestämmer tillsammans med ordföranden om tingsrätten ska döma den tilltalade för brottet. I enklare mål händer det att ordföranden dömer själv.

Protokollförare skriver ner vad som händer

Protokollföraren antecknar vad som händer under rättegången och sköter den tekniska utrustningen som spelar in förhören.

Åklagaren ska bevisa att den tilltalade har begått brottet

Åklagarens uppgift är att bevisa att den tilltalade har begått brottet. Åklagaren ska också beskriva brottet för domstolen och presentera bevis.

Målsäganden är den som blivit utsatt för brott

Den som har utsatts för brott kallas för målsägande.

Tilltalad är den som är misstänkt för brottet

Den som misstänks för att ha begått brottet kallas för tilltalad.

Målsägandebiträdet hjälper målsäganden

Den som har blivit utsatt för ett allvarligare brott kan få stöd och hjälp av ett målsägandebiträde som är en person med en juridisk utbildning.

Försvarsadvokaten hjälper den tilltalade

Den som är tilltalad kan ha en advokat som hjälper till att föra fram den tilltalades version av det som har hänt. Den personen kallas för försvarsadvokat, eller bara för försvarare.

Andra personer kan också finnas med under rättegången

Vid rättegången kan det finnas personer som hjälper till att ge en tydlig bild av händelsen. Det kan vara vittnen som sett eller hört vad som hänt. Vittnet ska då berätta för domstolen vad vittnet har sett eller hört och får svara på frågor från både åklagaren och försvarsadvokaten.

Ibland finns det också sakkunniga personer med i rättssalen. De är experter av olika slag, till exempel läkare som uttalar sig om olika skador på brottsoffret. Om någon inte pratar svenska finns en tolk med under rättegången.

Får vem som helst lyssna på rättegången?

Rättegångar brukar vara offentliga. Det betyder att vem som helst får komma in i rättssalen och lyssna på rättegången. Personer som sitter och lyssnar under rättegången kallas för åhörare. Om det vid rättegången tas upp särskilt känsliga händelser eller om den som ska förhöras är under 15 år kan tingsrätten bestämma att bara vissa personer får stanna kvar i rättssalen. Det kallas för att rättegången hålls inom stängda dörrar.

Att vara rädd för den tilltalade

Om den som är målsägande eller vittne är rädd för att möta den tilltalade går det att vänta i ett eget rum innan rättegången börjar. Om det känns svårt att berätta om det som har hänt när den tilltalade sitter i rättssalen kan tingsrätten besluta att den tilltalade får gå ut under förhöret. Den tilltalade lyssnar då på förhöret via högtalare eller ser på förhöret på en videoskärm.

Det är viktigt att meddela tingsrätten i god tid om det känns svårt att berätta allt som hänt när den tilltalade är i rättssalen.

Offentlig rättegång

Vem som helst får komma in i rättssalen och lyssna på rättegången.

Stängda dörrar

Bara vissa personer får stanna kvar i rättssalen.

ERSÄTTNING

Det finns tre olika former av ersättning som den som har blivit utsatt för brott kan få:

skadestånd
försäkringsersättning
brottsskadeersättning

I det här avsnittet står det om vad de olika ersättningarna innebär och vem som betalar ut dem.

Skadestånd

Den som har blivit utsatt för brott (målsäganden) kan ha rätt till skadestånd. Skadestånd är pengar som den som har dömts för brottet betalar till målsäganden. För att få skadestånd måste målsäganden kräva det

senast vid rättegången. Det är åklagaren som ska berätta för målsäganden hur mycket pengar det går att kräva. Åklagaren ska också framföra kravet på skadestånd under rättegången om målsäganden vill det. Om den som utsatts för brott har ett målsägandebiträde är det i stället målsägandebiträdet som berättar om skadeståndet och framför kravet.

Kronofogden kan hjälpa till att få ut skadeståndet

Om domstolen har dömt ut skadestånd skickas en kopia av domen till Kronofogden som efter en tid kontaktar målsäganden via brev. De frågar om målsäganden vill ha hjälp med att få in skadeståndet. Den som vill ha hjälp ska skicka en ifylld blankett till Kronofogden. Kronofogden utreder om gärningspersonen kan betala. Om gärningspersonen kan betala ser Kronofogden till att skadeståndet betalas. Det är viktigt

att tacka ja till hjälpen från Kronofogden för att kunna få brottsskadeersättning från Brottsoffermyndigheten.

Hjälp från Kronofogden är gratis utom i mycket speciella fall. Den som inte blir kontaktad av Kronofogden bör själv ringa till dem. De har telefonnummer 0771-73 73 00.

Försäkringsersättning

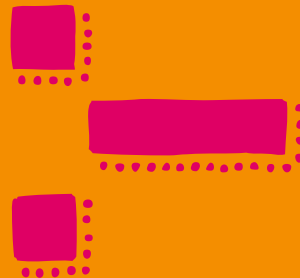
Om en person som dömts för ett brott inte kan betala skadeståndet kan målsäganden ändå ha rätt till pengar från en försäkring. Det kallas för försäkringsersättning. Den som är målsägande kan söka försäkringsersättning från sitt försäkringsbolag.

Brottsskadeersättning

Om den som har dömts för ett brott inte kan betala skadestånd och om det inte finns något försäkringsbolag som kan betala ersättningen,

kan det finnas möjlighet att få pengar från staten. Det kallas för brottsskadeersättning. Målsäganden kan ansöka om brottsskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten.

Mer information om ersättning finns på www.brottsoffermyndigheten.se.

Vittnesstöd

En person som svarar på frågor och berättar hur en rättegång går till.

STÖD OCH HJÄLP UNDER RÄTTEGÅNGEN

Vittnesstöd

Vittnen och brottsoffer kan få stöd och hjälp av ett vittnesstöd. Vittnesstöden är volontärer som hjälper personer som har blivit utsatta för brott och personer som varit vittnen till brott. Ett vittnesstöd kan svara på frågor, berätta hur rättegången kommer att gå till, hjälpa till att hitta i domstolens lokaler eller bara finnas där som sällskap.

Vittnesstöden får inte prata om brottet som rättegången handlar om eftersom det kan påverka hur rättegången slutar.

Alla som är vittnesstöd har gått en utbildning och skrivit på ett tystnadslöfte. Tystnadslöftet betyder att vittnesstöden har lovat att inte prata

om vad de får reda på under sitt uppdrag som vittnesstöd. På de flesta tingsrätter finns det särskilda väntrum för målsägande och vittnen. De kallas vittnesstödsrum. Där går det att sitta och vänta utan att behöva träffa andra som ska vara med på rättegången. Vittnesstöden finns på alla tingsrätter och hovrätter. I kallelsen till rättegången finns information om vem som ska kontaktas för att en person ska få ett vittnesstöd. Om det inte står i kallelsen går det bra att kontakta tingsrätten och fråga.

Stödperson

Målsäganden kan ta med sig någon som den känner, till exempel en familjemedlem eller en vän, som stöd under rättegången. Den personen kallas för stödperson. Att ha en stödperson kan göra att målsäganden känner sig mer trygg och mindre nervös. Stödpersonen kan också vara någon från socialtjänsten eller från en ideell organisation till exempel en brottsofferjour.

Stödpersonen får inte prata under rättegången utan ska bara finnas där som stöd för målsäganden. En stödperson får inte betalt för att komma till tingsrätten.

Målsägandebiträde

Den som är målsägande har rätt till juridisk hjälp vid vissa brott. Exempel på sådana brott kan vara sexualbrott och misshandel. Den hjälpen ger en person med en juridisk utbildning som kallas för målsägandebiträde. Målsägandebiträdets uppgift är att ge stöd och hjälp under polisens förundersökning och under rättegången.

Målsägandebiträdet är oftast en advokat som hjälper målsäganden gratis. Om man vill kan man få ett målsägandebiträde redan när polisen börjar utreda brottet. Den som vill ha ett målsägandebiträde ska säga det till polisen, åklagaren eller tingsrätten.

Särskild företrädare för barn

Barn under 18 år kan och behöver ofta få hjälp av någon under rättegången. Den som hjälper barn är oftast målsägandebiträde. Om en vårdnadshavare (oftast en förälder) är misstänkt för brottet, eller om den som misstänks har ett nära förhållande till barnets förälder kan barnet få en särskild företrädare.

Den särskilda företrädaren hjälper barnet att ta till vara sina rättigheter under förundersökningen och rättegången. Den särskilda företrädaren kan till exempel bestämma om barnet ska undersökas av en läkare, hämta barnet till polisförhör och hjälpa barnet att kräva skadestånd i rättegången.

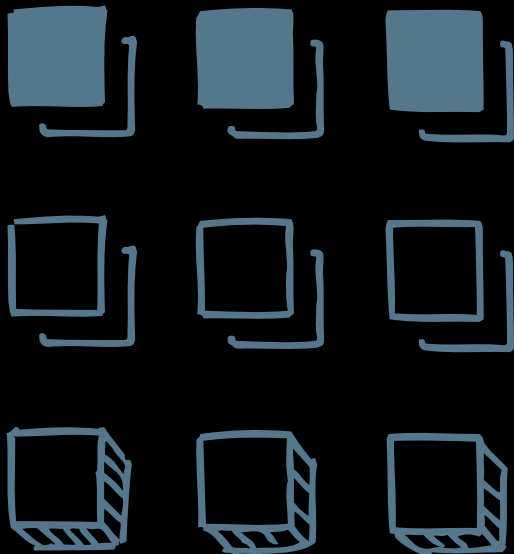
Den särskilda företrädaren kan vara en advokat, en jurist eller någon annan som har särskild kunskap och erfarenhet.

Barn

Alla som inte har fyllt 18 år.

Vårdnadshavare

Den eller de personer som bestämmer över barnet, det vill säga är juridiskt ansvariga för barnet. Det är oftast en eller två föräldrar.

VEM SITTER VAR I RÄTTSSALEN?

De flesta rättssalar liknar varandra och de som är med sitter nästan alltid på samma platser. Den här bilden visar vem som sitter var i rättssalen och hur möbler och teknisk utrustning oftast är placerade.

Rättssalen

Åklagarens bord
(vänster till höger):
Målsägandebiträde
Målsägande
Åklagare

Vittnets bord:
Vittne

Eventuella åhörare

Domarnas bord
(vänster till höger):
Nämndeman
Nämndeman
Ordförande
Protokollförare
Nämndeman

Försvarets bord
(vänster till höger):
Försvarsadvokat
Tilltalad

Huvudförhandling

Rättegången kallas också för huvudförhandling.

HUR GÅR RÄTTEGÅNGEN TILL?

Här beskrivs hur en rättegång i tingsrätten går till, från det att en person kommer till tingsrätten till det att rättegången avslutas.

På tingsrätten

I tingsrättens entré finns det information om vilken sal rättegången ska hållas i. De som ska vara med på rättegången behöver inte anmäla sig i receptionen utan kan vänta i väntrummet tills det ropas upp i högtalarna att rättegången ska börja. Vittnen får ibland komma till tingsrätten en annan tid än när rättegången börjar. Vilken tid som gäller står i kallelsen.

När rättegången börjar kontrollerar ordföranden att alla som ska vara med på

rättegången har kommit. Ibland händer det att ett förhör hålls via telefon och videolänk och då behöver personen som förhörs inte vara på plats. Om en person ska vara med via telefon eller videolänk står det i kallelsen från tingsrätten.

När alla är på plats i salen frågar ordföranden om det är någon som inte tycker att huvudförhandlingen kan börja. Oftast finns inget hinder och rättegången kan börja.

Kan rättegången ställas in?

Om det är någon som inte kommer till rättegången kan den ställas in. Om den ställs in blir det en ny rättegång en annan dag och det kommer en ny kallelse.

Rättegången börjar

När rättegången börjar ber ordföranden åklagaren att läsa upp den stämningsansökan som har skickats till tingsrätten. Åklagaren yrkar, det vill säga kräver, sedan att den tilltalade ska dömas för de brott som beskrivs. Om målsäganden vill ha skadestånd berättar åklagaren, målsägandebiträdet eller målsäganden själv hur stort skadestånd målsäganden kräver.

Därefter frågar ordföranden om den tilltalade erkänner eller förnekar brottet. Ordföranden frågar också om den tilltalade går med på att betala skadeståndet om den tilltalade blir dömd för brottet. Det kallas för att medge (gå med på) eller bestrida (inte gå med på) skadeståndsansvaret. Ordföranden frågar sedan om den tilltalade har något att säga om det belopp som målsäganden har begärt i skadestånd.

Efter det gör åklagaren sin sakframställan. Det innebär att åklagaren berättar om brottet och om hur åklagaren tror att det har gått till. Åklagaren berättar också vilka bevis som finns för att den tilltalade har begått brottet. Ibland händer det att åklagaren läser upp skriftliga bevis, till exempel läkarintyg som beskriver skador. Efter åklagarens sakframställan brukar försvarsadvokaten kommentera åklagarens berättelse.

Stämningsansökan

Stämningsansökan är en beskrivning av det brott som åklagaren anser att den tilltalade är skyldig till.

Yrka

Framföra sina krav.

Bestrida

Protestera eller ha invändning mot.

Sakframställan

Åklagaren berättar mer detaljerat om brottet och hur åklagaren anser att det har gått till.

Förhör med målsägande

Nu är det dags för förhöret med målsäganden. Målsäganden får då berätta vad som har hänt och vad målsäganden har blivit utsatt för. Målsäganden sitter kvar på sin plats bredvid åklagaren under förhöret. Förhöret spelas in med både ljud och bild, men det som spelas in under en rättegång visas inte utanför domstolen. De inspelade förhören spelas upp i hovrätten om domen överklagas dit.

Vad händer innan förhöret börjar?

Många som ska berätta om brottet måste avlägga ed innan förhöret börjar. Det betyder att lova att säga hela sanningen och inte dölja eller lägga till någonting. Målsägande behöver inte avlägga någon ed. Det brukar ordföranden säga innan förhöret börjar. Även om målsägande inte behöver avlägga någon ed är det ändå viktigt att tala sanning. Ordföranden berättar också att det

är åklagaren som önskat att förhöret ska ske. Sedan får åklagaren börja förhöret.

Åklagaren ställer frågor

Åklagaren brukar be målsäganden att berätta med egna ord om vad som har hänt. Sedan ställer åklagaren frågor. Syftet med åklagarens frågor är framför allt att få veta så mycket som möjligt om brottet.

Målsäganden får ha anteckningar med sig

Målsäganden får ha med sig korta minnesanteckningar som hjälp under berättelsen. Det kan vara stödord om olika händelser eller viktiga datum. Det är inte tillåtet att läsa upp en nedskrivna berättelse under rättegången. Domarna kan också be att få se minnesanteckningarna för att kolla att målsäganden inte läser upp en skriven berättelse.

Försvarsadvokaten ställer också frågor

Efter åklagarens frågor får försvarsadvokaten eller den tilltalade, om det inte finns någon försvarsadvokat, ställa frågor till målsäganden. Frågorna kan påminna om åklagarens men de har ett annat syfte. Försvarsadvokatens roll är att ifrågasätta om den tilltalade har begått brottet eller att försöka mildra bedömningen av brottet. Därför kan målsäganden få frågor om sådant målsäganden redan har svarat på. Det gör att målsäganden kan känna sig extra granskad. Försvarsadvokaten gör så för att kontrollera detaljerna i det målsäganden sagt en extra gång.

Förhöret avslutas

Avslutningsvis får ordförande, målsägandebiträdet och åklagaren ställa ännu fler frågor om de vill. När alla är klara med sina frågor säger ordföranden att förhöret är avslutat.

Det kan kännas jobbigt att bli förhörd

Förhöret med målsäganden kan vara detaljerat. Det är ofta nödvändigt för att åklagaren ska kunna bevisa att det som har hänt är ett brott. Ordföranden ser till att åklagaren, försvarsadvokaten eller målsägandebiträdet bara ställer frågor som har med brottet att göra. Om målsäganden är osäker på en fråga, inte minns vad som hände eller inte vill svara går det bra att säga det. Om det blir för jobbigt går det att be ordföranden om en paus.

Avlägga ed

Lova att tala sanning och berätta allt.

Rättegången fortsätter

Om målsäganden inte vill stanna under resten av rättegången går det bra att säga det till ordföranden. Men det kan vara bra att stanna och följa hela rättegången för att få veta vad som händer i rättssalen. Det gör att det kan bli lättare att bearbeta upplevelsen och förstå domen. Ibland måste målsäganden stanna kvar för att svara på fler frågor i slutet av rättegången.

Efter förhöret med målsäganden ska fler förhöras för att få en ännu tydligare bild av vad som har hänt och vem som har gjort vad.

Förhör med den tilltalade

Förhöret med den tilltalade går i stort sett till på samma sätt som förhöret med målsäganden. Det som skiljer är att det är ordföranden som börjar förhöret och ber den tilltalade att berätta sin version av det som har hänt.

Ordföranden kan också ställa några frågor. Sedan är det åklagarens tur. När åklagaren har ställt sina frågor till den tilltalade fortsätter försvarsadvokaten.

Förhör av vittne

När förhöret med den tilltalade är klart är det dags för eventuella vittnesförhör. Ett vittne i taget ropas in i rättssalen och får svara på frågor.

När vittnet kommer in i rättssalen ska vittnet gå fram till platsen framför domarna. Det första som händer är att ordföranden kontrollerar om vittnet är nära släkt med målsäganden eller den tilltalade. De flesta vittnen är skyldiga att vittna och avlägga vittnesed. I vissa situationer till exempel om vittnet är nära släkting eller barn till den tilltalade, behöver personen inte vittna. Nära släktingar till den tilltalade som väljer att vittna får inte avlägga vittnesed.

Sedan får vittnet säga eden, det vill säga lova att tala sanning. Ordföranden läser upp eden och vittnet ska säga efter ordföranden:

”Jag (här säger vittnet sitt namn) lovar och försäkrar på heder och samvete att jag ska säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra.”

Att en person vittnar under ed betyder att personen måste tala sanning. Den som ljuger kan dömas för ett brott som kallas mened. Ordföranden berättar för vittnet hur viktigt det är att tala sanning och berätta allt. Efter att eden lästs upp får vittnet sätta sig.

Det är vanligtvis åklagaren som har begärt att vittnet ska förhöras och då är det åklagaren som börjar förhöret. Om förhöret är begärt av den tilltalade så är det istället försvarsadvokaten som börjar med att ställa sina frågor till vittnet.

Förhör med sakkunniga

Förhör med sakkunniga personer brukar genomföras efter vittnesförhören.

Skriftliga bevis

Det kan finnas olika typer av skriftliga bevis som läkarintyg, kontoutdrag eller brev som ska visas under rättegången. De skriftliga bevisen presenteras antingen före eller efter vittnesförhören.

Mened

Det brott en person gör sig skyldig till om personen ljuger eller inte berättar allt den vet om brottet.

Personalia

Betyder att gå igenom den tilltalades personliga förhållanden som exempelvis ekonomin.

Den tilltalades personliga förhållanden

När alla förhör är klara och de skriftliga bevisen är presenterade fortsätter rättegången med det som kallas personalia, som handlar om den tilltalades liv. Det gör tingsrätten för att sedan kunna bestämma vilket straff den tilltalade ska ha om det blir en fällande dom.

En av domarna berättar vad tingsrätten vet om den tilltalades bakgrund. Domaren berättar om exempelvis skolan, arbetet, familjen och var och hur den tilltalade bor. Ibland har det gjorts särskilda undersökningar som rör den tilltalade. Det kan vara en personutredning eller en rättspsykiatrisk undersökning, domaren berättar om det också. Sedan får den tilltalade berätta om sin ekonomi, till exempel om sina inkomster och skulder. Den ekonomiska situationen är viktig om tingsrätten kommer fram till att den tilltalade ska dömas att betala

böter. För skadeståndet spelar det ingen roll hur den tilltalades ekonomi ser ut.

Ibland händer det att den tilltalades föräldrar eller andra som känner den tilltalade väl är i rättssalen. De kan ibland få berätta vad de vet om den tilltalades personliga förhållanden.

Sammanfattningar

I slutet av rättegången ska rättegången sammanfattas. Sammanfattningarna kallas för slutanförenden eller pläderingar.

Först ut är åklagaren. Åklagaren går då igenom vad den tilltalade är åtalad för, sammanfattar och berättar om vad som kommit fram genom förhör och andra bevis. Åklagaren ska också föreslå vilket straff som den tilltalade ska få, straffet kallas även för påföljd.

Målsägandebiträdet sammanfattar sina synpunkter om skadeståndet. Därefter gör försvarsadvokaten sin sammanfattning. Den liknar åklagarens, men utgår från den tilltalades synvinkel.

När försvarsadvokatens sammanfattning är klar frågar ordföranden om den tilltalade har något att tillägga. Efter det är sammanfattningarna klara.

Ersättning för kostnader under rättegången

Målsägande, tilltalad eller vittne kan få ersättning för kostnader som de har i samband med rättegången. Det kan till exempel vara bussbiljetter för att ta sig till och från rättegången. Den som bor långt från tingsrätten kan få ersättning för boende och mat i samband med rättegången.

Ersättningen går att få i tingsrättens reception. Om det går att önska att få ersättningen i förskott står det i kallelsen.

I slutet av rättegången begär försvarsadvokaten och målsägandebiträdet ersättning för sina uppdrag. Målsägandebiträde och särskild företrädare är alltid gratis för målsäganden.

Plädering

Åklagaren, försvarsadvokaten och målsägandebiträdet sammanfattar rättegången.

Påföljd

Det straff som anses lämpligt om tingsrätten kommer fram till att den tilltalade är skyldig och ska dömas för brottet. Det finns olika straff exempelvis fängelse, böter och ungdomsvård.

Överläggning

Domarnas möte om allt som kommit fram under förhandlingen där de bestämmer hur de ska döma.

RÄTTEGÅNGEN AVSLUTAS

När ordföranden förklarar att huvudförhandlingen är avslutad är rättegången klar. Därefter talar ordföranden om när domen kommer att meddelas. Domen kan antingen meddelas direkt eller vid ett senare tillfälle. Oavsett när den meddelas har domarna alltid överläggning innan de meddelar domen.

Överläggningen är ett möte där domarna går igenom allt som kommit fram under rättegången och bestämmer hur de ska döma. Bara domarna och den som har skrivit protokoll under huvudförhandlingen får vara med på överläggningen. Den tilltalade kan antingen dömas för brottet eller frikännas. Om den tilltalade frikänns kallas det för att åtalet ogillas.

Om domen meddelas direkt

Ibland meddelar tingsrätten domen direkt. Alla övriga deltagare i rättegången och åhörarna måste gå ut ur rättssalen och vänta i väntrummet eller i vittnesstödsrummet.

När domarna är färdiga med överläggningen ropas det upp i högtalarna. Domen meddelas inne i rättssalen. Ordföranden berättar då om den tilltalade ska dömas för brott eller frikännas. Om tingsrätten dömer den tilltalade för brott meddelar ordföranden påföljden (straffet) och tingsrättens beslut om skadeståndet.

Ordföranden gör sedan en sammanfattning av domarnas överläggning, alltså hur de kom fram till domen. Avslutningsvis berättar ordföranden om hur domen kan överklagas. När domen är meddelad är rättegången slut och det är dags att lämna rättssalen. Även om ordföranden talat om vilket domslut domarna har kommit fram till skriver ordföranden en skriftlig dom.

Om domen meddelas vid ett senare tillfälle

Tingsrätten kan bestämma sig för att meddela domen vid ett senare tillfälle. Normalt meddelas domen inom en eller två veckor. Det brukar gå bra att ringa till tingsrätten för att få reda på vilken dom tingsrätten kom fram till.

Den skriftliga domen

Den domare som är ordförande under rättegången skriver domen. Tilltalade och målsägande får nästan alltid domen hemskickad automatiskt och gratis. Om målsäganden inte får domen hemskickad går det att kontakta tingsrätten och fråga efter domen. Vittnen och andra intresserade måste beställa domen och får då betala kopieringskostnaden. Det går också att få domen skickad till sig via e-post. Då kostar det ingenting.

Domslut

Det beslut som domstolen kommer fram till, till exempel om den tilltalade ska dömas för brott eller frikännas.

Ogilla åtalet

Den tilltalade döms inte för brottet.

VAD HÄNDER SEDAN?

När domen är meddelad har den tilltalade och målsäganden tre veckor på sig att överklaga. Om ingen överklagar kan domen inte ändras.

Om domen överklagas

Om domen överklagas blir det en rättegång till, den rättegången sker i hovrätten. I de flesta fall behöver inte målsäganden och vittnen vara med under hovrättens rättegång. Istället spelas förhören från tingsrätten upp.

MER INFORMATION?

Det finns många bra sidor med information för dig som vill veta mer eller som har frågor.

Mer information om rättegången finns på:

Sveriges domstolars webbplats www.domstol.se

Polisens webbplats www.polisen.se

Brottsofferjourens webbplats

www.brottsofferjouren.se

Brottsoffermyndighetens webbplats

www.brottsofferguiden.se

Mer information om ersättning finns på:

Brottsoffermyndighetens webbplats

www.brottsoffermyndigheten.se

Kronofogdens webbplats

www.kronofogden.se

Mer information om stöd och skydd för barn och unga finns på:

www.jagvillveta.se

KORT OM BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Brottsoffermyndighetens övergripande mål är att främja brottsoffers rättigheter och att uppmärksamma deras behov och intressen. Myndigheten arbetar med att göra det bättre för människor som utsatts för brott, genom att:

- **besluta om brottsskadeersättning till brottsoffer**
- **kräva tillbaka utbetald ersättning från gärningspersoner**
- **finansiera forskning och brottsofferinriktade projekt genom Brottsofferfonden**
- **vara ett kunskapscentrum för brottsofferfrågor.**

På **www.brottsoffermyndigheten.se** finns information på flera språk om brottsoffers rättigheter och om rättsprocessen.

Du kan också ringa Brottsoffermyndighetens servicetelefon på **090-70 82 00**, menyval 4.

Brottsoffermyndigheten

Box 470, 901 09 Umeå

Tel: 090-70 82 00

registrator@brottsoffermyndigheten.se

www.brottsoffermyndigheten.se

Brottsoffermyndigheten är en myndighet som arbetar för att göra det bättre för barn och vuxna som har varit med om brott.

På www.jagvillveta.se kan du som är under 18 år läsa om dina rättigheter, om stöd och om hur en rättegång går till.